

Uitleg en verkondiging vanuit Genesis 33:1-11, 1 Korintiërs 13 en Marcus 12:28-34
(ds. Simon Dingemanse, afscheidsdienst 30 juni 2024 Oude Jeroenskerk Noordwijk)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Toen u en jij vanmorgen uit bed kwamen en je keek naar je gezicht in de spiegel, wat zag je dan?...Ja, dan denk je misschien: 'Nou, dan zie ik er niet op mijn voordeligst uit.' En dat herken ik...

Maar ik kan het ook beter anders vragen: toen u en jij vanmorgen uit bed kwamen en je keek naar je gezicht in de spiegel, wíe!...zag je dan?...Met andere woorden: wíe ben je als je je eigen gezicht ziet?...

Ben je iemand met een gefrustreerd of een vrolijk hart?...Ervaar je jezelf als een kwetsbare ziel of ben je juist gepantserd met een verbeterd trek om je mond?... Voel je je één met jezelf of juist min of meer vervreemd?...Als je je gezicht ziet...je aangezicht...ja, wíe zie je dan?...

Dat woord aangezicht is in de bijbel, zeker in de thora van Israël, een echt kernwoord...het komt heel vaak voor...daarom heb ik een beetje een hekel aan zonnebrillen als je die net écht nodig hebt...

Want
jouw ogen
zeggen
wie je bent

als ze stralen
doven
neerslaan

als ze
nat zijn
rood zijn
triest zijn

als ze
knipogen
vuur schieten
toeknijpen

die poppetjes
in jouw ogen
spreken
jouw gezicht

nee,
met die zonnebril
ben je
bijna
niemand meer

Ik moest als theologiestudent eens een mondeling tentamen doen bij een hoogleraar dogmatiek en dat was niet prettig...we zaten bij hem in de tuin en hij had steeds zo'n spiegelende zonnebril op...ik kon zijn gezicht niet lezen...heel vervelend...hij liet zich niet kennen...

Jakob heeft daar ook een poos last van gehad...hij had natuurlijk geen zonnebril, maar hij had bij wijze van spreken steeds een masker voor...hij had zich immers bij zijn blinde vader Izaäk op een slinkse manier voorgedaan als zijn net iets oudere tweelingbroer Esau...en zo had hij de zegen van de eerstgeborene weten te jatten...

Esau dreigde hem toen uit woede te doden en Jakob moest vluchten...Als Jakob bij wijze van spreken 's morgens in de spiegel zou kijken, wie ziet hij dan als hij zijn aangezicht ziet en zich afvraagt: Wie ben ik?...Ben ik een hakzetter, een pootjelicter, een bedrieger zoals mijn naam Jakob betekent?...

Ik haal dan wel eens dat liedje van Acda en de Munnik aan: 'Ik ben mezelf niet of al die jaren nooit geweest...ik ben de schoenmaker bij de verkeerde leest'...

En als Jakob dan na vele jaren terugkeert naar zijn geboortestreek, dan komt zijn zelfvervreemding weer heftig boven...hij heeft een slapeloze nacht en worstelt...hij vecht dan met een schimmige gedaante...en wie dat dan is?...zijn vader, zijn broer?...of vecht hij met zichzelf?...of worstelt hij met God?...of met allemaal tegelijk?...

In ieder geval smeekt hij om de zegen...de zegen die hij van zijn vader en broer heeft gestolen, geldt voor hem niet meer...nee, hij wil graag een zegen *ontvangen*...máár: eerst moet hij zeggen hoe hij heet...en dan zegt hij niet meer: Esau...maar noemt hij zijn eigen naam: Jakob, hakzetter...hij bekent schuld...en degene met wie hij worstelt, zegent hem dan en geeft hem een nieuwe naam, een nieuwe identiteit: Israël zal hij voortaan heten...

En wat nu zo veelzeggend is, is dat Jakob die plek Pniël noemt...'aangezicht van God' betekent dat, want, zegt hij: 'ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn ziel, mijn leven, is gered.' Jakob is in zijn gevecht de Enige, de God van Israël, tegengekomen in zijn totale en vergevende liefde...en dat geeft hem een radicaal nieuwe begin...

En dan gaat hij als een wedergeboren mens zijn broer Esau zoeken...ook al ziet hij er tegenop hem te ontmoeten...want stel dat Esau nog steeds uit is op wraak...Maar als ze dan elkaar zien, rent Esau hem tegemoet, sluit Jakob in zijn armen en kust hem...en allebei huilen ze...en Jakob stelt zich dan op als de minste...en hij wil de zegen teruggeven die hij gestolen heeft, ook al hoeft dat niet van Esau...maar Jakob wil het per se, want, zegt hij: 'ik heb jouw aangezicht gezien zoals men het aangezicht van God ziet'...Esau was immers ook vol vergeving toen hij zijn tweelingbroer in de armen sloot...'ik heb jouw aangezicht gezien zoals men het aangezicht van God ziet'...

En zo komen we dus steeds weer dat kernwoord tegen: aangezicht...vandaar mijn vraag aan het begin: als u en jij en ik 's morgens uit bed komen en in de spiegel naar ons gezicht kijken, ons aangezicht, wie zie je dan?...en als je dan onderweg in je leven je medemens in het gelaat kijkt, wie zie je dan?...

Misschien hebben wij ook nog wel een worsteling nodig...omdat we nog een beetje van onszelf vervreemd zijn...en ik weet wel zeker dat ieder mens naar een zegen hunkert...naar

bevestiging van zijn of haar bestaan...geen zegen die jezelf veroverd hebt vanuit de misvatting dat het leven maakbaar is, maar een zegen die je ontvangt...als geschenk...als 'genade' zoals we dat met een klassiek woord zeggen...

Wij hebben allemaal Gods vergevende liefde nodig die ons vernieuwt en op een bevrijdende weg zet...want laten we niet doen alsof we geen vergeving nodig hebben...ik heb het in ieder geval wel nodig...als mens en ook als dominee heb ik best de nodige missers gemaakt...

Een mens
die mistast
in zijn leven
dat ben ik
en dat ben jij

en als je dat
niet toe wilt geven
dan sta je
in de dwaze rij

van hen die
missers blijven maken
en nooit de
waarheid zullen raken

over zichzelf
en dat is zonde.

Nee, laten we niet net doen alsof we zonder het Godsgeschenk van de liefde kunnen leven...en als je denkt Gods liefde te kunnen verdienen door je eigen prestatiezucht, dan loop je al snel in de valkuil van Kaïn...

Als de Enige in zijn liefde meer aandacht geeft aan zijn iets jongere en zwakkere broer Abel dan aan hem, voelt Kaïn zich als eerste en sterkere tekort gedaan en dan 'valt zijn aangezicht', zo staat er letterlijk...Hij kijkt zijn broer niet meer aan, omdat hij zich ontkend voelt in zijn religieuze prestaties...maar God kijkt helemaal niet naar je prestaties...God kijkt naar je kwetsbaarheid, je zwakte en dan ontfermt Hij zich over je in zijn oneindige liefde...

Wat een actueel verhaal voor onze prestatie maatschappij waarin steeds meer kinderen zich depressief voelen omdat ze niet mee kunnen komen in de wedloop die we van het leven maken...die kinderen lopen met hun hoofd naar beneden... en ook ons aangezicht kan vallen, wees eerlijk: dan laten we ons hoofd hangen omdat we verongelijkt zijn...of we kijken een andere kant op, omdat we die ander als een rivaal zien en niet mogen...je wilt je niet laten kennen...

Maar als je aangezicht valt, dan loopt je mens zijn groot gevaar...kijk maar naar Kaïn: hij vermoordt zijn broer...ja, zo begint de oorlog...dat je in het aangezicht van je medemens niet meer het aangezicht van je broer of zuster ziet...niet meer het aangezicht van God wilt ontdekken, terwijl je naaste net als jij geschapen is naar Gods beeld en gelijkenis...

Daarom heeft de grote joodse filosoof Emmanuel Levinas vanuit zijn oorlogservaringen zijn filosofie gebouwd rond het menselijk gelaat...hij vertelt ook dat als je de ander aankijkt in zijn weerloze gelaat, dat je dan een groot gebod kunt lezen in zijn ogen: gij zult niet doden...

En het doden begint al als je je hoofd afkeert en de blik van de ander ontwijkt en zo die ander negeert...de volgende stap is dat je de ander de hersens inslaat...of een raket erop afstuurt...in Oekraïne, in Israël, in Gaza...met het weigeren het aangezicht van de ander te zien als het aangezicht van je broer of zuster en als weerspiegeling van het aangezicht van God begint de ontmenselijking...en raakt alle humaniteit zoek...je ziet het aan het uitgemergelde gelaat van een kind in Gaza...je ziet het in de angstige ogen van een gijzelaar in handen van Hamas... het is allemaal ten hemel schreiend...

Jezus laat niet voor niets als thoragetrouwe jood God en onze naaste in elkaar vloeien...het liefhebben van God en van je naaste zijn twee kanten van dezelfde zaak...zoals ook in Jezus zelf God en mens twee kanten van dezelfde zaak zijn... voor Jezus betekent geloven daarom maar één ding: liefde doen...maak er niet teveel praatjes aan vuil...doe het...

De Belgische psychiater Dirk de Wachter die sterk door Emmanuel Levinas beïnvloed is, spreekt dan over 'het kleine goede'...liefhebben is niet 'lief vinden', nee, het is 'het kleine goede' doen...hij heeft dat ervaren in het ziekenhuis toen hij daar behandeld werd voor darmkanker: er waren mensen die iets voor hem deden, iets kleins...een verpleegkundige die een praatje met hem maakte...een stagiaire die zijn haar wilde wassen...een arts die het druk had, maar tegen hem zei: 'ik zal even met u meelopen naar de afdeling radiologie'...

En Dirk de Wachter vertelt over een oude vrouw die wat te drinken geeft aan een stervende Duitse soldaat...Een soldaat die haar familie heeft uitgemoord, haar naasten en haar bureu. Maar hij sterft en zij geeft hem nog wat te drinken...dat is absurd en compleet tegen de logica in, maar ze kijkt hem in de ogen (ziet zijn aangezicht) en geeft hem te drinken. (Vertroosting, p. 93).

Toen Paulus zijn prachtige gedicht over de liefde schreef, dacht hij natuurlijk allereerst aan Jezus Christus die zelfs zijn vijanden liefheeft, maar hij dacht ook ook aan dat kleine goede, want schrijft hij: de liefde is vól goedheid, maar kent géén ijdel vertoon, is níet opgeblazen...en het kan haast niet anders of Paulus dacht als thora-kenner ook aan Jakob en Esau, want hij schrijft: 'Nu zien wij nog door een spiegel in raadselen, maar straks ván:...aangezicht tot aangezicht...nu is mijn kennen nog beperkt, maar straks zal ik volledig kennen, zoals ik zelf gekend ben'...

Dus ja...als ik 's morgens in de spiegel naar mijn gezicht kijk, wie ben ik dan?...ik weet het nog niet helemaal...er zijn nog raadsels genoeg...hoe voel ik me straks als emeritus?...ik weet niet of ik nog ziek ben of niet en hoe ga ik straks om met die onzekerheid?...Geen idee...en als u en jij in de spiegel je gezicht, je aangezicht, ziet?...dan ken je jezelf vast ook niet helemaal...

Maar er is er Eén met een hoofdletter die ons wel helemaal kent en die ons onvoorwaardelijk liefheeft...je merkt er al iets van als je naaste je een knipoog geeft...als een kind je argeloos aankijkt...als iemand die je niet mag je een kop koffie aanbiedt...het kleine goede...

Daarom: Mensenkind, als je aan het begin van een nieuwe dag in de spiegel kijkt en je gezicht ziet, laat je hoofd dan niet hangen...nee, ook al is deze wereld vol bittere raadsels, leef uit het

Godsgeschenk van de liefde en leef zo je leven voor Gods aangezicht...je bent immers een kind van God en zijn liefde is de grootste...vertrouw daar maar op...in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.